

בסנהדרין כז), הכוונה שרשע כזה המסוגל לשקר בעדות כזו, פסלתו תורה פסול הגוף גם אילו יצויר שברור לנו שבמקרה המסוים הזה אינו משקר (עפ"י קהלות יעקב סנהדרין טו).
או כלך לדרך זו: אכן רשע פסול פסול-הגוף גם כשאין חשש משקר, דלא-פלוג רחמנא, אלא שרבא דרש טעמא דקרא ללמוד למקום אחר שהנוגע פסול לעדות, [שבכגון זה, להרחיב ולהוציא דינים נוספים, דרשינן טעמא דקרא, כמבואר בכמה מקומות] (עפ"י בית ישי עה הערה ג).

דף לא

'מדבר שקר תרחק...' נראה שכל ההנהגות וההוראות דלהלן נדרשו על סמך לשון הרחקה שנקט הכתוב בענין השקר. ומזה למדו שיש להתרחק מן השקר בכל אופן, גם כאשר הוא נעשה לשם הוצאת האמת לאור, אלא שאינו לפי כללי הדין ויש בו נטיה של רמאות ואונאה – צוה הכתוב להתרחק הימנו.

וראה במובא בסנהדרין יז בדין האחרונים אם מותר לדיין לומר 'איני יודע' ולא להביע את דעתו, כדי שלא ייפסק הדין על פי שני הדיינים שכנגדו. ואע"פ שמבואר כאן שאסור לעשות תחבולה כדי להוציא האמת לאור, יש מקום לחלק בין הנידונים – כן כתב הרחיד"א בברכי יוסף (יה, ג. הובא בשו"ת רב פעלים ח"ג חו"מ א). ואולי הכוונה שדיין שונה כיון שהוא בא לפסוק דין אמת, ובטוח בדעתו שהדין שדנו השנים אינו אמת.

אכן, אף כי כאן מדובר בבית דין דוקא, שבזה נאמר הצינוי 'מדבר שקר תרחק' וכמו שאר כל הדינים המנויים כאן, אעפ"כ שייך אותו ענין גם בטענות ומענות שבין אדם לחברו שלא בב"ד, שאסור להונות את חברו הגם שעושה כן לצורך האמת שהיא ידועה לו, כגון שאם לא ידמה לא יאמין לו חברו, והוצרך לשנות כדי שיאמין לו לאמת – אף זה אסור, אך לא משום 'מדבר שקר תרחק' אלא משום גניבת דעת – כן מבואר בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג קלג. וע"ע במובא בב"ק מ: על תד"ה הוה.

ומה שאמרו שאסור לתלמיד לבוא עם רבו שייראה כבא להעיד – אין האיסור במה שגורם לשני להודות או להתפשר, שזו מצוה והרי אין לו לחוש שמא רבו משקר (כבכתובות פה. קים לי בגוי'...). – אלא האיסור מפני שמראה עצמו כאילו בא להעיד והרי זה שקר ע"י רמיזה (חזון איש – לקוטים למסכת שבועות).

'מנין לשלשה שנושין מנה באחד, שלא יהא אחד בעל-דין ושנים עדים, כדי שיוציא מנה ויחלוקו.'
הא אם סלקו עצמם באמת מזכותם – יכולים להעיד עבור השלישי (כבב"ב מב:), אלא שגם באופן זה צריך להודיע כן, משום חשד של 'מדבר שקר תרחק' (עפ"י ריטב"א; ר"י מלוניל).

'מנין לשנים שבאו לדין, אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה, שאומרין לו, לבוש כמותו או הלבישהו כמותך.' מה שעכשו אין מקפידים על כך, כי נראה שדוקא כשזה לובש בגדים יקרים מאד, של מאה מנה, וזה לובש בלויי סחבות, אבל אם זה בגדיו חשובין וזה לא – לית לן בה (תורת חיים. וע' ריטב"א דלאו 'כמותך' ממש שזה דבר רחוק הוא אלא לאפוקי שלא יהא הוא לבוש איצטלית וחברו סמרטוט. והרמב"ם (סנהדרין כא, ב) כתב: 'הלבישהו כמותך עד שתדון עמו או לבוש כמותו עד שתהיו שוין').

'מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו... לא תשא – לא תשיא.' יש לפרש שעיקר הדרשה מסתמכת על ההבנה העמוקה בפשט הכתוב, כי לשון 'לא תשא' נמצא בשני

מובנים: לא תקבל, וגם לא תדבר ('לא תשא את שם ה'א לשוא'). ובתורה לא נמצא במובנו הראשון, בשמיעה. ועל כן דרשו חז"ל, 'לא תשא שמע שוא' – לא תדבר דבר ששמיעתו שוא (עפ"י עלה יונה עמ' קיד).

אכן, מצאנו בדרשות רז"ל דרשות כגון זו של חילוף פעל-הפעיל:

נזיר מד. לא יעבור – לא יעביר (ואמנם שם יש טעם והכרח מלשון הכתוב, כמו שכתב באור החיים ריש אמור. ובאר שם את דברי הרמב"ם לענין מטמא כהן ('לנפש לא יטמא – לא יטמא') ולענין כלאים (לא יעלה – לא יעלה); סוטה י' ויקרא – ויקרא' (וע"ש מהרש"א); שם יג 'חורד – חוריד' (וע"ש מהרש"א); סנהדרין פט. 'שמע – ישמיע'; להלן מז: 'לא תנאף – לא תנאיף' (וע"ש מהרש"א ורש"ש). וע"ע אתון דאורייתא כלל כ.

'אמר רב פפא: לאפוקי מלך... ומאן דאמר מלך – אבל משחק בקוביא, מדאורייתא מחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו.' הרשב"א ז"ל תמה על טעמו של רב פפא, הלא סוף סוף גם אילו היה מעיד – לא היו מוציאים ממון על פי עדותו, נמצא שלא כפירת-ממון ומדוע יתחייב קרבן?

וצידד לומר שחכמים לא פסלו את המשחק בקוביא לגמרי, ואילו היה מעיד והיה זה תופס – אין מוציאים מידו, ולכך נחשבת זו לעדות-ממון כי מכל מקום מועילה היא לענין תפיסה.

ואמנם בסוף דבריו הקשה על כך, שאין נראה שמשום תפיסה תחשב כפירת ממון. ונשאר ב'צריך עיון'. ויש מקום לומר לדינא שאין מועילה תפיסה בעדות פסולי-עדות מדרבנן. ואף לפי מה שצידד בתחילה – זהו רק לשיטת רב פפא, אבל לרב אחא בר יעקב שהלכה כמותו שאף משחק בקוביא אינו חייב – יש לומר שלשיטתו חכמים פסלו את המשחק בקוביא מכל וכל. כן העלה בשו"ת נחל יצחק (להגרי"א מקובנא – חו"מ לד. וכ"כ הגר"נ גולדברג שליט"א במכתב), שאין מועילה תפיסה בפסולין דרבנן.

וכבר פלפלו רבות בדברי הרשב"א הללו, ובדין שבועת העדות במקום שהועילה עדותם לענין תפיסה בלבד, ובכל המסתעף – ע' שב שמעתא ז, ג; אבני מילואים צו סק"ח; שו"ת רעק"א קעט; שו"ת ר"י מסלוצק ס; אור שמח עדות יא, ו ובחדושי כאן; עונג יום טוב קנא; דבר אברהם ח"ב לב, ב; מרחשת ח"ב כג; זכר יצחק ח"ב סוסי"א לה; ישועות יעקב חו"מ כה; בית זבול ח"ב ד; אבי עזרי (קמא) עבדים ה, יד; גניבה ב, יב ד"ה ולפי; בית ישי קו; אילת השחר להלן לג: ועוד.

אולי יש לתרץ הקושיות שהקשו מכמה מקומות שנראה מהם שזכות תפיסה אינה עושה כפירתו לכפירת ממון – שלא דיבר הרשב"א אלא בכגון שלא נודע פסולו לב"ד כשכפר [ואינו רחוק, דמסתמא איירי בהכי שהרי תובעו שיעיד כי סבור שהוא כשר], וכיון שכן הלא אילו היה מעיד, ב"ד היו מוציאים בפועל ממון על פיו, ושוב כשיתברר שהיה באותה שעה משחק בקוביא – לא יחזירו הדין, אבל בעלמא שכבר נודע פסולו אין בעדותו ממש, שאין מקבלים עדות משום שמא יתפוס. וצ"ב.

(ע"ב) 'אלא היינו טעמא דרבנן, דמייתו לה בקל וחומר...' על הכלל 'אין עונשין מן הדין' בחיוב קרבן

(ובהערת גליון הש"ס) – ע' במובא במכות יד ובסנהדרין נד.

'אמר לשנים בואו והעידוני... או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות. משביע אני עליכם. ואמרו, אמן – הרי אלו חייבין.' הקשו הראשונים, לפי מה שנראה לכאורה שמדובר שכפרו בבית דין [שאם לא כן לא אתיא כרבנן], אם כן הרי משעה שכפר והכחיש שידוע לו עדות שוב אינו מעיד, נמצא שבשעה שנשבע אין כאן כפירת ממון אלא כפירת דברים בעלמא [ואין במשמע בגמרא שמדובר כאן שהשבעה תוך כדי דיבור לכפירה] –

וכתב הר"ן: 'קרוב אני לומר' שאדם שכפר ואמר שאינו יודע עדות, אפילו בבית דין – יכול לחזור ולהעיד, כיון שכן דרך אנשים המשתמטים מלהעיד לומר שאינם יודעים, ואין זה בכלל 'כיון שהגיד

שוב אינו חוזר ומגיד'. ואמנם אם כבר נשבע – אינו נאמן לחזור ולהעיד משום שאין אדם משים עצמו רשע, לומר שכפר ונשבע לשקר.

ואולם משאר ראשונים נראה שמדובר שכפרו חוץ לבית דין ונשבעו בב"ד, אבל כפרו בבית דין אין מתחייבים על שבועתם שאין זו שבועת ממון, שהרי באותה שעה אינם כשרים לחזור ולהעיד מפני שכבר אמרו שאינם יודעים עדות ואין אדם חוזר ומעיד (ערמב"ן רשב"א וריטב"א. וכ"ה בר"ן בחדושיה).

וע' בשו"ת הריב"ש החדשות (יג; לא) שאמנם קודם שנשבעו חוזרים ומעידים, שאפשר ששכחו ועתה נזכרו, אבל אם נשבעו, היה להם לדייק בדבריהם, ואין לתלות בשכחה. וע"ע בתשובות יב יד; שו"ת הרא"ש נט, א ד"ה ומה שכתב; חדושי הרשב"א הריטב"א ותורא"ש להלן מו: וע' באורך בקצוה"ח כח סק"ח.

'השביע עליהן ה' פעמים חוץ לבית דין, ובאו לב"ד והודו – פטורין'. ולר' מאיר שמחייב אפילו מפי עצמו חוץ לבית-דין, כאשר נשבע חוץ לב"ד ובא לב"ד והודו – מחלוקת הראשונים; ר"י בן מגאש כתב שחייב (וכן צדד הריטב"א בתחילה). והרמב"ן פטר, שלא חייב ר"מ חוץ לב"ד אלא בשלא באו לב"ד, אבל באו והודו – פטור. וכן כתבו הרשב"א והר"ן.

– ואם תאמר כיצד נאמנים עתה להעיד, והלא בכך משימים עצמם רשעים לומר שנשבעו לשקר בתחילה? יש לומר כגון שאומרים שהיו שכוחים באותה שעה ונזכרו. או גם יש לומר שאעפ"י שאומרים בשקר נשבענו, אנו מחלקים דיבורם ומאמינים על העדות ולא מאמינים על רשעותם, שבשני ענינים 'פליגין דיבורא' (עפ"י ריטב"א).

דף לב

'כגון שכפרו שניהם בתוך כדי דיבור, ותכ"ד כדיבור דמי' – וכיון שכן, יכול העד הראשון לחזור בו מיד הלכך העד השני מתחייב שהרי בשעה שכפר יכול היה הראשון לחזור בו מכפירתו (עפ"י תוס' בע"ב ד"ה אבל; ריטב"א כאן ועוד).

ויש מקום לפרש שגם אילו הראשון לא היה יכול לחזור בו – השני חייב, לפי שעדותו קשורה ומעורבת עם עדותו של הראשון, וכעדות אחת דמי (עפ"י רמב"ן בע"ב ותורא"ש לתירוץ אחד).

ובתורא"ש הוכיח שאכן הטעם האמתי הוא זה, ולא משום חזרת הראשון. ואולם בדברי הרמב"ן יש מקום לומר שטעם זה רק לפרש מדוע הוצרכו לתרי בני – על זה פרש דהוה אמינא שוהו הטעם, אך אליבא דאמת הטעם הוא משום חזרה. וכן מפורש בתורת חיים.

על שיעור זמן 'תוך כדי דיבור', ועל גדרו וטעמו של דין חזרה בתוכ"ד – ע' במובא בב"ק עג וב"ב קכט ונדרים פז.

'לימא בהא קמיפלגי, דמר סבר עד אחד כי אתא לשבועה הוא דקא אתא, ומר סבר ע"א כי אתא לממונא קא אתא'. יש מפרשים [דלא כרש"י וריטב"א], שודאי לא עלה על הדעת טעות גמורה זו שעד אחד מחייב ממון, אלא הכוונה לומר שנחשב עדות העד כעדות ממון, שהואיל וראוי להצטרף עם אחר לפיכך נחשב שבא על ענין ממון (ר"י בן מגאש; רשב"א. וע' אבי עזרי שבועות ח, ח).

אסור לת"ח להקדים ולישב אצל הדיין, שלא ייראה שסידר לו את טענותיו. אבל אם הדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד אצלו – מותר.

ג. תלמיד חכם היודע עדות בדיני ממונות, אינו חייב לילך ולהעיד לפני דיינים הקטנים ממנו, משום עשה דכבוד התורה. ובעניני איסורים – חייב. (ואע"פ שמניעתו ב'שב ואל תעשה' – כיון שאינו גנאי גדול – חייב (תירוץ א' בתוס'). או משום שתצא מכך תקלה ב'קום ועשה' (תירוץ ב' בתוס'). ולפי"ז בעדות על עונש מלקות וכד' – אינו צריך).

אם רצה לילך ולהעיד בפני ב"ד קטן ממנו – במאירי נראה שרשאי למחול על כבודו. וכן נקט בספר תורת חיים [וכתב שאפילו לדעת האוסרים באבידה לזקן למחול על כבודו, כאן מותר. יעו"ש].

והריטב"א נקט שאינו רשאי הגם שייגרם הפסד לחברו [וכתב שאינו דומה לאבדה שרשאי להזקק לה, שכן יש כמה ת"ח שעושים כן בשלהם].

ד. עדים תלמידי חכמים אינם צריכים לעמוד, ש'עשה' של כבוד התורה עדיף על 'עשה' דועמדו שני האנשים. המאירי צדד לומר שדוקא בשעת משא ומתן יכולים עדים ת"ח לישב [ואחרים חייבים לעמוד, שמא יודקו להשיב לב"ד עוד], אבל לא בשעת הגדת העדות ממש, לכתחילה. אלא שכתב שרבותיו פירשוהו אף בשעת העדות.

דפים ל – לא

נב. מה נכלל בציווי התורה מדבר שקר תרחק?

מדבר שקר תרחק – שלא יעשה הדיין סניגרון לדבריו.

רש"י ועוד: אם דן ולבו נוקפו שמא טועה – לא יתעקש להעמיד דבריו מפני הבושה [אעפ"י שכוונתו להודות על האמת בסוף דבריו, אין רשאי להטעות בית דין. רבנו יהונתן], אלא יחזור על כל הצדדים להוציא דין לאמתו.

רמב"ם וריטב"א: יזהר בדבריו שלא יהיא בהם רמז כלשהו ללמד לבעל דין על טענותיו;

– שלא ישב תלמיד בור לפניו לישא וליתן עמו בדין – שלא יטעהו;

– אם יודע על דין חברו שהוא גזול – לא יצטרף עמו. וכן העד שיודע בחברו;

– דייני שיודע בדין שהוא מרומה – לא יתכנו, הגם שהעדים מעידים (ואפילו חקר ודרש אותם ולא מצא סתירה מפורשת. ערמב"ם סנהדרין יד, ג; ריטב"א. וע' בפירושו ר"י מלוניל).

כן הדין כשמכיר ברמאות הבעל-דין או בשקריות ראיותיו. ומכל מקום אין לו להעביר את

דינו ולהטותו מתוך הרמאות – שאין לו לסמוך כל כך על דעתו (עפ"י מאירי);

– תלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר – לא ישתוק. (בסנהדרין ו: למדוהו מ'לא תגורו מפני

איש', ואין לחוש כי כן דרך הגמרא. תוס'. והרמב"ם (סנהדרין כב, ב) הביא שני המקראות. וע' בית מאיר);

– תלמיד שרואה את רבו שטועה בדין – לא ימתין עד שיגמרנו ואז יסתרנו כדי שייקרא הדין על שמו, אלא יאמר לו מיד;

– לא יצטרף עם אדם לבית דין בצורה שייראה כאילו גם הוא יודע עדותו עם אותו אדם, ועי"כ יחשוב הבעל-דין שכנגד, שיש שני עדים כנגדו ויודה. ואסור לעשות כן גם עבור מי שהוא נאמן עליו בודאות

כגון רבו, ואף שאינו מוציא דבר מפיו;

קצב

– הנושה בחברו מנה, לא יטענו מאתים כדי שיתחייב הלה שבועה ויגלגל עליו שבועה על דבר אחר;
– היה חייב לחברו מנה, והלה טוענו מאתים – אסור לו לכפור בב"ד על מנת להודות על מנה בחוץ (כדי להימנע משבועה. רמב"ם טוען ונטען טו,ט. ועריטב"א) – אלא יאמר האמת כפי שהיא;
– שלשה שנושים מנה באחד, לא יהא אחד מהם בעל דין לתבוע והשנים עדים, כדי שיוציאו מנה ויחלוקו;
– הדיינים מצווים להשוות בין בעלי הדינים בצורת הופעתם, שלא יהא זה לבוש בהידור רב ושכנגדו – בלויי סחבות, כדי שלא יסתמו טענותיו של זה, ונמצא הלה מעמיד שקרו.
לאו דוקא שיהיו שוים אלא שלא יהיה זה לבוש בגדי יקר מיוחדים וזה בלויי סחבות (עריטב"א ותו"ח);
– אוזרה לדיין שלא ישמע דברי בעל-דין אחד קודם בוא חברו. (ובסנהדרין ז: למדוהו מ'שמוע בין אחיכם').

דף לא

נג. אדם הפסול מדרבנן לעדות, שכפר ונשבע שאינו יודע עדות – האם חייב קרבן שבועת העדות?

אמרו בגמרא שלרב פפא שפירש משנתנו בפסולים דאורייתא, המשחק בקוביא חייב קרבן שבועה מפני שמן התורה הוא ראוי להעיד [וכיון שכך י"ל שמועילה עדותו לענין שאם תפס אין מוציאים ממנו. או אולי מפני שאילו העיד היה גורם לצד שכנגדו להתייבש מלכפור. ערשב"א]. ואולם רב אחא בר יעקב אמר שפטור כיון שסוף סוף אין עדותו מתקבלת ואם כן אין כאן כפירת ממון. וכן הלכה.

נד. א. שבועת העדות מפי עצמו – מהיכן היא נלמדת, והאם היא דוקא בב"ד או גם מחוצה לוי?
ב. שבועת הפקדון מפי אחרים – מהיכן היא נלמדת, והאם היא דוקא בב"ד או גם מחוצה לוי?
ג. האם שתי השאלות הללו קשורות ותלויות זו בזו?

א. אע"פ שפרשת שבועת העדות מדברת בשבועה מפי אחרים (ושמעיה קול אלה), נתקבלה גזרה שוה ללמוד שבועת העדות משבועת הפקדון, ומשם יש ללמוד שחייב אף בשבועה מפי עצמו. [אולם גם בלא גזרה שוה היה ניתן ללמוד מק"ו מפי אחרים שחייב].
ונחלקו רבי מאיר וחכמים האם היא שייכת אף מחוץ לבית דין כשבועת הפקדון (ר"מ. דון מינה ומינה) או דוקא בב"ד (חכמים). דון מינה ואוקי באתרא – כדין הכתוב במקומה שהוא בבית דין דוקא). הלכה כחכמים.

כאמור לעיל, כל העונה 'אמן' (או שאר לשונות של אימות. ראשונים) כמוציא שבועה מפיו דמי. ואם כשהשביעהו אחר שתק – לפרש"י (כאן ולעיל כט: ולהלן לו:) אינו בכלל 'מושבע' כלל [ורק כשענה 'איני יודע לך עדות' הוי מושבע מפי אחרים]. וכן נטה הרשב"א, וכן נקט הריטב"א לעיקר (וכן יש לדייק מלשון התוס' ד"ה משיבע). ואילו דעת הרמב"ן שהרי זה מושבע מפי אחרים.

ב. שבועת הפקדון נוהגת גם מפי אחרים לחייב קרבן, גזרה שוה משבועת העדות. (וגם לולא הג"ש היה ניתן ללמוד בק"ו משבועת העדות. תוס').
ואף בזו נחלקו רבי מאיר וחכמים האם מתחייב אפילו כשכפר שלא בבית דין (חכמים, דאוקי באתרה), או בב"ד דוקא (ר"מ – דון מינה ומינה).

ג. שתי השאלות תלויות בשאלה אחת; האם כשלמדים בג"ש מעמידים הדבר ככל משפטו של הענין הנלמד ('דון מינה ואוקי באתרה') או דנים אותו לגמרי מהמלמד, לפי כל משפטיו ('דון מינה ומינה'). ואף כי לולא שנחלקו ר"מ וחכמים בשני המקומות, היה ניתן לפרש כל מחלוקת כשלעצמה באופן אחר, אך מדברי ר"מ בשבועת העדות מוכח שסובר דון מינה ומינה, ומדברי חכמים בשבועת הפקדון מוכח שסוברים דון מינה ואוקי באתרה. נמצא א"כ שמחלוקת אחת לשניהם.

נה. האם יש חיוב קרבן על שבועת העדות בשוגג?

אם שגג לגמרי, ששכח עדותו (כפרש"י, או שאינו יודע כלל שאסור להשבע לשקר. תוס') – פטור (גם אם היתה השבועה לשקר, כגון שאמר לא ידעתי או לא ראיתי מעולם. תוס' ורמב"ן. וער"ן), אבל אם יודע העדות ויודע שאסור להשבע, אלא שאינו יודע שחייב עליה קרבן – חייב.

דפים לא – לב

נו. מהם התנאים המבוארים בסוגיא לחיוב קרבן שבועת העדות?

לחיוב קרבן שבועה צריך שהתובע יאמר לעדים בפיו 'בואו והעידוני'. ואפילו רץ אחריהם לתובעם, כל שלא תבע בפיו וקדמו ונשבעו – פטורים.

גם אם התובע את העד אינו יודע מה ארע ואינו בטוח שיודע לו הלה עדות אלא השביעו תעידיני אם אתה יודע לי עדות – חייב העד קרבן שבועה (רשב"א וש"ר).

– צריך שתהא הכפירה בבית דין דוקא (אם לא יגיד – במקום שאילו הגיד מתחייב זה ממון. כנזכר לעיל, לרבי מאיר תנאי זה אמור רק במושבע מפי אחרים אבל חכמים חולקים), אבל השבועה יכולה להיות אף מחוץ לבית דין (לב).

דעת הר"י בן מגאש (לה:): והרמב"ם (ט, א ובכס"מ י, יז) שבמושבעים מפי אחרים אינם חייבים אלא כשישביעם בב"ד. ואין כן דעת שאר ראשונים.

– צריך שתהא זו כפירת ממון, לא כפירת דברים בעלמא. כפירת דבר הגורם לממון – מחלוקת תנאים האם נחשבת ככפירת ממון [כגון עד אחד המחייב שבועה או ממון, והרי רוב האנשים אינם נשבעים לשקר וא"כ היה משלם ממון. או כגון עדי סתירה בסוטה, כדלהלן]. וגורם דגורם [כגון עדי קינוי כדלהלן] – לדברי הכל הוי ככפירת דברים.

עוד מבואר בסוגיא, שכאשר הדבר מסופק אם תהא שם תביעת ממון – פטורים, כגון בעד אחד והנתבע חשוד על השבועה, שיכול העד לומר: מי יאמר שעל ידי עדותי היית נשבע ונוטל ממון.

א. אם בעדותו היה התובע מרויח ממון בודאי, ובלא עדותו הוא ספק אם יטול הממון – חייב לדברי הכל, וכמו שאמרו בעד טומאה שהיה הבעל מרויח הכתובה, הגם שיכול להיות שהיה מרויח בלעדי העד, אילו היתה שותה והיו המים בודקים אותה (תורא"ש).

ב. מי שאמר לחברו, אם יבואו עדים ויעידו על דבר מה שעשיתי או על דבר אחר – אשלם לך, ותבע הלה את העדים להעיד על כך וכפרו ונשבעו והודו – הואיל ואין חיובו מן הדין [שהרי לא נתחייב בב"ד] אינם חייבים קרבן שבועה (עפ"י רמב"ן רשב"א וריטב"א לג: וי"א שמלשון רש"י שם משמע לחייב).